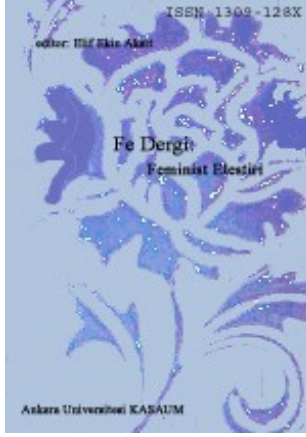

Yayınlayan: Ankara Üniversitesi KASAUM
Adres: Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Cebeci 06590 Ankara

Fe Dergi: Feminist Eleştiri 5, Sayı 2
Erişim bilgileri, makale sunumu ve ayrıntılar için:
<http://cins.ankara.edu.tr/>

**Homofobi Olarak Erkeklik: Toplumsal Cinsiyet
Kimliğinin İnşasında Korku, Utanç ve Sessizlik**
Michael S. Kimmel

Çevrimiçi yayına başlama tarihi: 24 Aralık 2013

Bu makaleyi alıntılar için: Michael S. Kimmel, “Homofobi Olarak Erkeklik: Toplumsal Cinsiyet Kimliğinin İnşasında Korku, Utanç ve Sessizlik” çev.: Mehmet Bozok, *Fe Dergi* 5, no. 2 (2013) 92-107.

URL: http://cins.ankara.edu.tr/10_12.html

Bu eser akademik faaliyetlerde ve referans verilerek kullanılabilir. Hiçbir şekilde izin alınmaksızın çoğaltılamaz.

Homofobi Olarak Erkeklik: Toplumsal Cinsiyet Kimliğinin İnşasında Korku, Utanç ve Sessizlik
Michael S. Kimmel, Türkçesi: Mehmet Bozok*

Erkeklik toplumsal, kültürel ve tarihsel koşulların ürünüdür ve bir toplumsal inşadır. Hem zamansal, hem de kültürel ve toplumsal farklılıklar gösterir. Bu nedenle bireysel ve kolektif olarak değişme potansiyeli barındırır. Homofobi, erkekliğin –ve bu yazıda ele alınan örnek olan Amerikan erkekliğinin- kültürel tanımını örgütleyen ataerkilliğin merkezinde yer alan ilkelerden biridir. Erkekler, diğer erkekler tarafından “kadınsı” olarak değerlendirilerek alaya alınmaktan korkarlar; ancak kendileri de öteki erkekleri böyle değerlendirmekten kaçınmazlar genelde. Böylece dışlayıcı, baskıcı ve homofobik erkekliklerin inşa edilmesine katkıda bulunurlar. Bu yazı, Amerikan erkekliklerine odaklanırken, homofobinin erkekliklerin toplumsal inşa süreçlerindeki rolünü eleştirel bir biçimde tartışmakta ve erkeklerin içerme, eşitlik ve adalet siyasetlerine yönelerek toplumsal cinsiyet mücadelesine katılmalarını önermektedir.

Anahtar sözcükler: Erkeklik, erkekliklerin toplumsal inşası, homofobi, erkeklikler, erkeklik incelemeleri

Masculinity as Homophobia: Fear, Shame and Silence in the Construction of Gender Identity

Masculinity is a product of social, cultural and historical conditions; and it is a social construction. It presents historical, as well as cultural and social diversities. Hence, it accommodates the potential of individual and collective change. Homophobia is one of the principles that reside in the core of patriarchy which organizes the cultural definition of masculinity –and American masculinity, the case of this article. The men are afraid of being ridiculed by other men by being labelled as “feminine”; but usually they don’t hesitate to do that to other men as well. Hence, they contribute the construction of exclusionary, oppressive and homophobic masculinities. Focusing on American masculinities, this article critically discusses the role of homophobia in the construction of masculinities, and suggests the men to contribute the gender struggle by turning to politics of inclusion, equality and justice.

Keywords: masculinity, social construction of masculinity, homophobia, masculinities, masculinity studies

“Komik şey” dedi [Curley’nin karısı]. “Eğer bir erkek yakalarsam ve o yalnızsa, onunla iyi anlaşıyorum. Ama eğer ki iki erkek bir araya gelsin, o zaman konuşamazsın. Anca deliye dönersin.” Parmaklarını indirdi ve ellerini kalçalarına koydu. “Hepiniz birbirinizden korkuyorsunuz –hepsi bu. Hepiniz, diğerlerinin sizden bir şeyler alacağından korkuyorsunuz.”¹

John Steinbeck, Fareler ve İnsanlar (1937)

Erkekliği, her erkeğin kalbinde yer alan ezeli, zamansız bir şey olarak düşünürüz. Erkekliği, birinin sahip olabileceği veya olmayabileceği bir şey, bir nitelik olarak düşünürüz. Erkekliği, eril insanın kendisine özgü biyolojik bileşiminde yer alan, erkeklik hormonlarının veya penise sahip olmanın sonucu olarak doğuştan gelen bir şey olarak düşünürüz. Erkekliği, her erkeğin dünyada açıkça ortaya koyması gereken, insan bilincinin sınırlarını aşan elle tutulur bir özellik, toy bir gence zorlu bir erginleme ritüelini başarıyla tamamlamasının sonucu olarak muazzam bir tören edasıyla büyükleri tarafından sunulan ödül olarak düşünürüz. Şair Robert Bly’in ifadesiyle, “erkek ruhunun dibinde yer alan yapı, hâlâ yirmi bin yıl önceki kadar katı ve sabittir”.²

Bu bölümde erkekliği kendimizle, diğerleriyle ve kendi dünyamızla ilişkilerimiz dolayısıyla inşa ettiğimiz, sürekli değişen bir anlamlar manzumesi olarak değerlendiriyorum. Erkeklik, ne değişmezdir, ne de ebedidir; bilakis tarihseldir. Erkeklik, içsel bir özün dışavurumu değildir; bilakis toplumsal olarak inşa edilir. Erkeklik, biyolojik yapıdan aniden bilince sıçramaz; bilakis kültürün içinde yaratılır. Erkeklik, farklı insanlar için, farklı zamanlarda

* Dr, Artvin Çoruh Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

farklı şeyler ifade eder. Kültürümüzde erkek olmanın anlamını, tanımlarımızı bir dizi 'öteki'nin –ırksal azınlıklar, cinsel azınlıklar ve hepsinden önemlisi kadınlar- karşısında konumlandırarak öğreniyoruz.

Erkekliğe dair tanımlarımız, kadınlar ile erkeklerin arasındaki ilişkilerin bütünüyle icra edildiği siyasal ve toplumsal zeminlerde sürekli değişiyor. Aslında, erkekliğin aşkın ve zaman dışı tanımına dönük arayışın kendisi sosyolojik bir fenomendir çünkü zaman dışı ve ebedi olanı, eski tanımların artık işe yaramamaya başladığı ve yeni tanımların henüz sağlam bir biçimde ortaya konmamış olduğu kriz anlarında ararız.

Erkekliğin toplumsal olarak inşa edildiği ve tarihsel bakımdan değişken olduğu fikri, ne bir kayıp, ne de erkeklerin elinden alınan bir şey olarak değerlendirilmelidir. Aslında bize olağanüstü değerli bir şeyi, fail olmağı, diğer bir deyişle eylemde bulunma yetisini verir. Zaman dışı, tarih dışı özcülöklere daima eşlik eden umutsuz teslimiyetin yerine koymak için bir tarihsel olanaklılık hissi sunar. Davranışlarımız basitçe "insan doğası"ndan, "erkeğin erkek olması"ndan³ kaynaklanmaz. Kültürümüzün içinde bulduğumuz malzemelerle -diğer insanlarla, fikirlerle, nesnelere- kendi dünyalarımızı, kendi kimliklerimizi etkin bir biçimde yaratırız. Erkekler, hem bireysel hem de kolektif olarak değişebilirler.

Bu bölümde, Amerikan erkekliği⁴ için yeni bir kuramsal model önermek amacıyla, gerek hegemonik erkeklik ve gerekse de öteki erkekliklerin toplumsal ve tarihsel inşasını inceliyorum. Bunu yapmak için, ilk olarak toplum ve siyaset felsefesindeki klasik ifadelerdeki bazı gizli toplumsal cinsiyet anlamlarını açığa çıkarıyorum; böylece özgül tarihsel ve toplumsal bağlamlardaki çağdaş erkekliğin ortaya çıkışını saptayabileceğim. Ardından, Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan bu erkeklik biçiminin hem psikanalitik gelişim aşamalarını, hem de piyasa ilişkilerinin gelişimindeki tarihsel bir izleği ayrıntılı olarak açıklayacağım.

Erkeklik Üzerine Gizli Bir Düşünüş Olarak Klasik Toplum Kuramı

Bu soruşturmaya, yaygın bir biçimde klasik siyaset ve toplum kuramı olarak adlandırılan metinler arasında yer alan dört pasaja bakarak başlayacağım. Kuşkusuz bu pasajları tanıyacaksınız; fakat lisans veya lisansüstü kuram derslerinizde onları nasıl tartıştığınızı hatırlamaya davet ediyorum sizi:

"Burjuvazinin, üretim araçlarını ve dolayısıyla da üretim ilişkilerini ve bunlarla beraber tüm toplumsal ilişkileri kökten bir biçimde sürekli yenilemeksizin var olması mümkün değildir. Buna karşın, eski üretim tarzlarını değiştirmemiş bir biçimde muhafaza etmek de, bütün erken sanayi sınıflarının ilk varoluş koşuluuydu. Üretimin sürekli kökten bir biçimde yenilenmesi, bütün toplumsal koşulların kesintisiz kargaşası, ebedi belirsizlik ve kıskırtma, burjuva çağını daha önceki tüm diğerlerinden ayırır. Eski ve muhterem önyargıları ve fikirleriyle beraber bütün sabit, sınımsız kenetlenmiş ilişkiler süpürölüp atılır ve yeni oluşmuşların tamamı kemikleşmeden demode olur. Katı olan her şey buharlaşır, kutsal olan her şey lanetlenir ve ademoğlu⁵ ayık duyularıyla, gerçek yaşam koşullarıyla ve kendi türüyle kurduğu ilişkilerle yüzleşmek zorunda kalır."⁶

"Bir Amerikalı, yaşlılığını geçirebileceği bir ev inşa edecek ve çatısı bitmeden satacaktır; bir bahçe ekecek ve ağaç fidanları boy vermeye başlar başlamaz kiraya verecektir; bir tarla açacak ve hasat etmek için başkalarına bırakacaktır; bir meslek öğrenecek ve terk edecektir; bir yere yerleşecek ve kısa süre sonra, değişen arzularının peşi sıra başka bir yere gidecektir... İlk bakışta bu çok sayıdaki şanslı ademoğlunun bolluk ve bereket içindeki huzursuz görüntüsünde hayret verici bir şeyler vardır. Fakat bu dünyanın kendisi kadar eski bir görüntüdür; yeni olan, bu kadar çok ademoğlunun onu gerçekleştirilmeye katılıyor oluşunu görmektir."⁷

"Çağrıyı yerine getirmek en yüksek tinsel ve kültürel değerler ile doğrudan ilişkilendirilemediğinde, ya da öte yandan, basitçe ekonomik zorlama olarak hissedilme gereği duyulmadığında, birey genellikle onu meşrulaştırma çabasını bir kenara bırakır. Dini ve etik anlamından ayrılmış servet arayışı, en gelişmiş alanı olan Birleşik Devletler'de ona genelde spor niteliği veren, tamamıyla dünyevi arzularla ilişkilendirilme eğilimi gösterir."⁸

"Bir atasözüyle, aynı anda iki efendiye hizmet etmemek hususunda uyarılmışızdır. Zavallı egonun daha da kötü sorunları vardır: Üç acımasız efendiye hizmet eder ve onların her birinin istek ve taleplerini diğerlerinininkilerle uyum içinde yerine getirebilmek için akla kararı seçer. Bu istekler her zaman birbirinden farklıdır ve genellikle birbiriyle bağdaşmaz gözükürler. Egonun genellikle görevini yerine getirmede başarısız olması şaşırtıcı değildir. Tirandan farksız bu üç efendi, dış dünya, süperego ve id'dir... Kaygı yaratıcı, kuvvetli bir biçimde sıkışmış, üç taraftan katlanmış, üç tür tehlike tarafından

tehdit edilmiş hissi verir... Dolayısıyla, id tarafından güdülenen, süperego tarafından sınırlanan, gerçeklik tarafından geri çevrilen ego, kendi üstünde ve kendi bünyesinde işleyen güçler ve etkiler arasında uyumu sağlama yönündeki ekonomik ödevini yerine getirme mücadelesi verir; ve biz onun sık sık “hayat kolay değil!” diye serzenişte bulunmaksızın duramayacağını anlarız.”⁹

Eğer sosyal bilim eğitiminiz benimki gibiyse, bunların kapitalizmdeki burjuvazinin, demokratik toplumlarda bireylerin, kapitalizmin daima rasyonelleştiren ruhundaki Protestan çalışma etiğinin kaderinin ya da psikolojik gelişimde özerk egonun çetin ödevinin tanımları olarak sunulduğunu anımsayacaksınız. Daha önce kimse bu dört örneğin hepsinde kuramcıların erkekleri betimlediğinden söz etmiş miydi? Sadece genel anlamda “insanlık”(mankind)¹⁰ tanımı içerisinde “erkeği” (man) değil, belirli bir “erkeklik” (masculinity) tipini, kimliğini pazardaki katılım ve diğer erkeklerle karşılıklı etkileşim yoluyla elde eden bir “erkeklik” (manhood) tanımını, kısacası kimliği eştoplumsal (homosocial) rekabete dayanan bir erkeklik (masculinity) modelini betimledikleri söylenmiş miydi? Tocqueville’in Amerikalıları “bolluk ve bereket içinde huzursuz” olarak bulmasından üç yıl önce Senatör Henry Clay, Birleşik Devletler’i “kendi kendini yetiştirmiş bir erkekler ulusu” olarak tanımlamıştı.

“Kendi kendini yetiştirmiş” ne demektir? Kendi kendini yetiştirmenin birey olarak erkek için, diğer erkekler için ve kadınlar için sonuçları nelerdir? Amerikan erkekliği fikrini tanımlayan, üretim alanında ve kamusal alanda kökleri olan, toprak sahipliğine veya zanaatkârca cumhuriyetçi erdemlere değil piyasa rekabetine katılımı başarıya dayanan bir erkeklik mefhumudur. Erkeklik kanıtlanmalıdır ve kanıtlanır kanıtlanmaz da yeniden sorgulanır ve tekrar kanıtlanması gerekir -devamlı, acımasız ve erişilmezdir- en sonunda kanıtlanma mücadelesi o denli anlamsızlaşır ki Weber’in ifadesiyle, bir spor haline gelir. En çok oynacağı olan, öldüğü zaman kazanır.

Bu erkeklik biçimi nereden gelir? Nasıl işler? Bu erkeklik biçiminin kadınlar için, diğer erkekler için ve bireysel erkeklerin kendileri için sonuçları nelerdir? Bu bölümde ele aldığım sorular bunlardır.

Tarih Olarak Erkeklik ve Erkekliğin Tarihi

Yukarıdaki alıntılarda yer alan erkeklik fikri, erkeklerin kendilerini erkek olarak temellendirdikleri zeminlerdeki tarihsel değişimlerin ürünüdür. Toplumsal cinsiyet kimliğinin kültürel tanımlarının tarihsel olarak özgül olduğunu savunmak bir yere kadardır; bu modellerin ne olduğunu da belirtmemiz gerekir. Bu erkeklik modellerinin¹¹ gelişimine ilişkin tarihsel incelememde, On dokuzuncu yüzyıl başlarındaki iki erkeklik modeli ile bu yüzyılın ilk yarısında üçüncü bir erkekliğin ortaya çıkışına dair bir taslak çıkarıyorum.

On sekizinci yüzyıl sonları ve on dokuzuncu yüzyıl başlarında iki erkeklik modeli vardı. *Kibar Efendi (Genteel Patriarch)* kimliğini toprak mülkiyetinden temin ediyordu. Topraklarını yönetirken, incelikli, zarif ve rahat bir duygusallık içindeydi. Zamanının çoğunu topraklarını yöneterek ve ailesiyle beraber geçirirken, çocuklarına düşkün ve özverili bir babaydı. Örneğin George Washington ve Thomas Jefferson’u düşünün. Buna karşın *Kahraman Zanaatkâr (Heroic Artisan)*, Jefferson’un küçük toprak sahibi çiftçide, bağımsız kentli zanaatkâr veya esnaflarda gözlemlediği fiziksel güç ve cumhuriyetçi erdemi somutlaştırıyordu. Aynı zamanda çocuklarına düşkün bir baba olan Kahraman Zanaatkâr, oğluna kendi zanaatını öğretiyor ve onu ritüellerle dolu bir çıraklıktan usta zanaatkâr statüsüne taşıyordu. İktisadi bakımdan özerk olan Kahraman Zanaatkâr kendi demokratik topluluğunun üzerine titriyor ve kasaba toplantılarındaki katılımcı demokrasiden zevk alıyordu. Kalaycı dükkânında gömleğinin kolları katlı, deri bir körüğün arkasında işinden gurur duyan bir adam olarak Paul Revere’i düşünün.

Kahraman Zanaatkârlar ve Kibar Efendiler, bir ölçüde toplumsal cinsiyet idealleri birbirini tamamladığı ve oldukça seyrek bir biçimde birbirlerini gördükleri için, birlikte rahat bir uyum içinde yaşıyorlardı. Kibar Efendiler daha güçlü devlet aygıtlarını ve köleliği destekleme eğiliminde olsalar da her ikisi de katılımcı demokrasiyi ve bireysel özerkliği destekliyordu. Zanaatkârlar açık bir şekilde kentliydi ve Kibar Efendiler ise kırsal mülklerini yönetiyorlardı. 1830’larda bu rahat ortakyaşam yeni bir erkeklik tasavvuru olan *Piyasa Erkekliğinin (Marketplace Masculinity)* ortaya çıkmasıyla sekteye uğradı.

Piyasa Erkeği, servet, iktidar ve statü biriktirdiçe kimliğini de tamamıyla kapitalist piyasadaki başarısından temin etmeye başladı. Kentli girişimci ve işadamydı. Yerinde duramayan, heyecanlı ve kaygılı Piyasa Erkeği, bir yandan diğer erkeklerle rekabet içinde olduğu tümüyle erkek bir çevrede kendini git gide daha da eştoplumsal hale gelen işine adarken, diğer yandan evi için bir tür başka yerde ikamet eden efendi ve çocukların yokluğunu çektikleri baba konumundaydı. Kendi kendini yetiştirme çabaları, siyasal ve iktisadi alanları dönüştürüp Kibar Efendiyi –tatlı, fakat etkisiz ve demode- tarihi geçmiş, efemineleşmiş bir züppe haline getirirken, Kahraman Zanaatkârı ise mülksüzleşmiş proleter ve ücretli köleye dönüştürdü.

Tocqueville’in görmüş olabileceği üzere, Kibar Efendi ve Kahraman Zanaatkârın birlikte var olması hürriyet ve eşitliğin kaynaşmasını somutlaştırdı. Kibar Efendi, hürriyet erdemini somutlaştıran sınıf olan geleneksel

aristokrasinin erkekliği idi. Kahraman Zanaatkâr, kentli esnaf veya zanaatkârın birlikteliği olan demokratik topluluğu cisimleştirdi. Hürriyet ve demokrasi, efendi ve zanaatkâr birlikte yaşamayı başarabilirlerdi ve öyle de oldu. Fakat Piyasa Erkeği kapitalist erkektir ve aristokrasinin özgürlüğünü ortadan kaldırıp zanaatkârın eşitliğini proleterleştirirken, hem özgürlüğü, hem de eşitliği aynı ölçüde sorunlu hale getirdi. Amerikan tarihi, bir anlamda Kibar Efendilik ve Kahraman Zanaatkârlığın erdemleri kapitalist piyasada dönüşüme uğradıkça, onları eski haline getirme, geri kazanma veya yeniden düzenleme girişimidir.

Piyasa Erkekligi kanıtlanması gereken bir erkeklikti ve bu durum, başarılı olmanın kanıtı olarak maddi şeylere sahip olmayı gerektiriyordu. Kendini “ötekilerin” –kadınların, beyaz olmayan erkeklerin, bir yerin yerlisi olmayan erkeklerin, eşcinsel erkeklerin- dışlanması yoluyla ve erkeklerin en sonunda diğer erkekler arasında gerçek erkekler olabilecekleri, bozulmamış efsanevi eştoplumsal bir cennete doğru korku dolu bir kaçış yoluyla yeniden inşa ediyordu. Piyasa Erkeğinin sıradan Amerikan Erkeği (American Everyman) haline gelmesi, kronik hadım edilme korkusuna neden olan, gerçekleşmesi imkânsız başarı ideallerine ulaşma çabasının, duygusal boşluğun ve beraberinde büyük bir yıkım getiren cinsiyetlendirilmiş hiddetin sonucu olan, trajik bir hikâyedir.

İktidar İlişkileri Olarak Erkeklikler

Piyasa Erkekligi, Amerikan erkekliğinin normatif tanımını betimlemektedir. Onun özelliklerini (öfke, rekabet ve kaygı) ve bu özelliklerin konuşlandırıldığı alanı (kamusal alan ve piyasa) betimler. Eğer piyasa, erkekliğin sınıdığı ve kanıtlandığı yer ise, kadınlar ve erkekler arasındaki gerilimler ile farklı erkek grupları arasındaki gerilimlerin anlam yükledikleri cinsiyetlendirilmiş bir alandır. Bu gerilimler, toplumsal cinsiyetin kültürel tanımlarının rekabetçi bir zeminde tamamlandığına ve bizzat kendilerinin iktidar ilişkileri olduğuna işaret eder.

Bütün erkeklikler eşit yaratılmamıştır, daha doğrusu hepimiz eşit *yaratılmışızdır*; fakat herhangi bir varsayımsal eşitlik hızla buharlaşmaktadır, çünkü erkeklik tanımlarımıza toplumumuzda eşit değer verilmemektedir. Bir erkeklik tanımı, öteki erkeklik biçimlerinin ölçüldüğü ve değerlendirildiği standart olmayı sürdürüyor. Hâkim kültürde beyaz, orta sınıf, orta yaşın başlarında, heteroseksüel erkekleri tanımlayan bu erkeklik, öteki erkeklerin ölçüldükleri ve sıklıkla kusurlu buldukları standartları koyan erkekliktir. Sosyolog Erving Goffman, Amerika hakkında şöyle yazmıştır:

“...yalnızca tam anlamıyla utanmaz bir erkek vardır: genç, evli, beyaz, kentli, kuzeyli heteroseksüel, üniversite eğitilmiş Protestan baba, tam zamanlı işte çalışan, iyi bir görünümü, kilosunu ve boyunu ve de sporda yeni bir başarısı olan. Her Amerikan erkeği dünyaya bu perspektiften yaklaşma eğilimindedir... Bunlardan herhangi birini gerçekleştirmeyi başaramayan bir erkek... kendini muhtemelen değersiz, tamamlanmamış ve aşağı olarak görecektir.”¹²

İktidarı elinde tutan bu erkek imgesi psikolojik değerlendirmelerde, sosyoloji araştırmalarında ve genç erkeklere “gerçek erkek” haline gelmeyi öğreten kişisel yardım ve tavsiye literatüründe standart haline gelen, bizim “hegemonik” erkeklik olarak adlandıracağımız erkekliğin tanımıdır.¹³ Erkekliğin hegemonik tanımı, *iktidarda olan* erkeğe (man *in* power), iktidar *sahibi* olan bir erkeğe (man *with* power) ve *iktidarın* erkeğine (man *of* power) ilişkindir. Erkekliği kuvvetli, başarılı, muktedir, güvenilir ve denetim sahibi olmakla eşdeğer görürüz. Kültürümüzde geliştirdiğimiz erkeklik tanımları, bazı erkeklerin öteki erkekler ve bütün erkeklerin kadınlar üzerindeki iktidarını devam ettirir.

Dolayısıyla, kültürümüzün erkeklik tanımı, bir anda birçok hikâyeye içeriyor. Bu hikâyeler, birey olarak erkeğin, erkeklik belirten kültürel simgelere sahip olma arayışı ve erkekliği gerçekten elde etmiş olduğunu gösteren işaretler hakkındadır. Kadınlara karşı kullanılan, onların kamusal alana dâhil olmalarını önlemeyi ve değeri düşürülmüş bir özel alana hapsedilmelerini sağlamayı amaçlayan standartlar hakkındadır. Farklı erkeklik tiplerinin, erkeklik bahşeden kültürel kaynaklara farklı erişimi ve bu grupların her birinin kendi erkekliklerini korumak ve hak iddia etmek için yenilikler geliştirmeleri hakkındadır. Bizzat bu tanımların gücünün, erkeklerin kadınlar ve bazı erkeklerin öteki erkekler üzerinde gerçek hayattaki iktidarını sürdürmeye hizmet etmesi hakkındadır.

Bu erkeklik tanımı psikolog Robert Brannon (1976) tarafından, dört özlü sözle zekice özetlenmiştir:¹⁴

1. “Hanım Evlatlığına Yer Yok!”: Kadınlığa uzaktan da olsa göndermede bulunan hiçbir şey yapılamaz. Erkeklik, kadınlığın devamlı inkârıdır.
2. “Önemli Biri Ol.”: Erkeklik, iktidar, başarı, servet ve statüyle ölçülür. Moda ifadenin işaret ettiği üzere “Öldüğünde en fazla oyuncağı olan kazanır.”

3. “Kaya Gibi Sağlam Ol.”: Erkeklik, duygularını kontrol altında tutarak, bir badire yaşandığında sakin ve güvenilir olabilmektir. Gerçekten de erkekliği kanıtlamak, duyguları asla göstermemeye dayanır. Erkekler ağlamaz.
4. “Onlara Gününü Göster”: Erkeksi bir pervasızlık ve öfke havası yay. Üstüne git. Risk al.”

Bu kurallar esas itibarıyla tüm Amerikan erkeklerinin ölçüldüğü tanımın bileşenlerini içeriyor. Bu kuralları cisimleştirmeyi, kuralların gücünü onaylamayı ve onları gerçekleştirilmeyi başaramamak, erkekler için bir kafa karışıklığı ve acı kaynağıdır. Tabii ki bir erkeğin böylesi bir modeli, gerçekleştirilmesi imkânsızdır. Fakat kahramanca ve beyhude bir çabayla bu modele ulaşmaya çalışırız. Amerikan erkekliği durmak bilmez bir sınavdır.¹⁵ Başlıca sınav, ilk kuralda yer alır. Irk, sınıf, yaş, etnisite veya cinsel yönelimde nasıl bir farklılaşma olursa olsun, erkek olmak, “kadınlar gibi olmamak” demektir. Bu kadınsılık karşıtlığı fikri, erkekliğe ilişkin çağdaş ve tarihsel fikirlerin merkezinde yer alır ve böylece de erkeklik ne olduğundan ziyade, ne olmadığıyla ilişkili bir biçimde tanımlanır.

Kadınlıktan Kaçış Olarak Erkeklik

Tarihsel ve gelişimsel bakımdan, erkeklik kadınlardan kaçış ve kadınsılığın reddedilmesi olarak tanımlanmıştır. Freud’dan bu yana her küçük erkek çocuğun yüzleşmesi gereken gelişimsel ödevin bir erkek olarak kendisi için güvenli bir kimlik geliştirmek olduğunu anlamaya başladık. Freud’un ortaya koyduğu üzere, Oedipal proje, erkek çocuğun annesiyle olan özdeşimini ve derin duygusal bağlarını terk etmesi ve devamında onun yerine özdeşim kurma nesnesi olarak babasını geçirmesi sürecidir. Oğlan çocuğun yeniden özdeşim kurarken, asla yeniden bağlanmadığına dikkatinizi çekmek isterim. Freud, tüm bu sürecin, erkek çocuğun annesine yönelik cinsel arzusu tarafından harekete geçirildiğini savunur. Fakat baba oğlunun karşısına dikilir ve cinsel malını çıtkırıldım oğluna vermez. Bu durumda oğlan çocuğun arzu deneyimini kaçınılmaz bir biçimde izleyen ilk duygusal deneyimi, daha büyük, kuvvetli ve cinsel bakımdan daha muktedir olan babaya yönelik korku olmaktadır. Oğlan çocuğunu annesiyle olan özdeşimini reddetmeye ve korkusunun gerçek kaynağı olan babasıyla özdeşim kurma arayışına sürükleyen, simgesel olarak hadım edilme korkusu biçiminde deneyimlenen bu korkudur. Oğlan çocuk, böyle yaparak, anne benzeri bir temsilciyle, diğer bir deyişle bir kadınla cinsel birlikteliği mümkün kılmaya simgesel olarak hazır hale gelir. Oğlan çocuk aynı anda cinsiyetli (erkek) ve heteroseksüel hale gelir.

Erkeklik, bu modelde geri alınmaz bir biçimde cinselliğe bağlanmıştır. Oğlan cinselliği, babasının tehditkâr, yırtıcı, sahiplenici ve muhtemelen cezalandırıcı cinselliğine –ya da en azından onun babasını tasavvur ettiği şekle- benzemeye başlamıştır. Oğlan çocuk, kendisini ezenle özdeşim kurmaya başlamıştır; böylece kendisi de ezen biri haline gelebilecektir. Ancak, bütünüyle ve geri dönülmez bir biçimde annesinden kopmamış bir erkek, bir sahtekâr olarak maskesinin düşürülmesine ilişkin dehşet baki kalır. Maskeyi düşürecek olanlar, diğer erkeklerdir. Başarısızlık, onun tam anlamıyla erkek olarak gözükmemesine yol açarak, erkeği cinsiyetinden ayıracaktır. Pısrık, ana kuzusu, hanım evladı (*sissy*) olarak görülecektir.

Annesinden ayrılmasının ardından, oğlan çocuk onu bir ilgi, bakım ve sevgi kaynağı olarak değil, kendisine çocuk muamelesi yapmaktan usanmayan ve arkadaşlarının önünde kendisini küçük düşürebilecek bir yaratık olarak görmeye başlayacaktır. Ona rahatsız ve kaşırdıran giysiler giydirecek ve öpücükleri onun oğlansı masumiyetini kadınsı bağımlılık ile kirleterek yanaklarını ruj ile lekeleyecektir. Bu denli fazla erkek çocuğun annelerinin kucaklamaları karşısında “Anne! Yeter artık, bırak!” diye haykırmalarına şaşırılmaması gerekir. Anneler çocukluğun, çaresizliğin ve bağımlılığın getirdiği aşağılamayı temsil ederler. “Erkekler, ahlaki bir annenin ilan etmiş olduğu kurallar ve yasaklar tarafından yönlendiriliyor -ya da bunlara isyan ediyor- gibi davranırlar” diye yazmıştır psiko-tarihçi Geoffrey Gorer.¹⁶ Bunun bir sonucu olarak Gorer’in işaret ettiği üzere “erkek davranışının bütün incelikleri –diğer bir deyişle alçakgönüllülük, nezaket, zarafet, temizlik- kadınsı taleplere verilen ödünler olarak değerlendirilmeye ve gerçek bir erkeğin davranışlarının bir parçası olarak iyi görülmemeye başlanır.”¹⁷

Anne, genç erkeği bağımlı kılar, ya da en azından ona bağımlılığını anımsatma gücüyle, kolaylıkla erkekliğini elinden alabildiği için kadın(s)lıktan kaçış öfke ve korku doludur. Durmak bilmez ve acımasızdır; erkeklik -kendimiz onun hakkında son derece kuşku dolu olduğumuz için- kanıtlanamaz olanı başkalarına kanıtlamak, bu konudaki başarımızı ispatlamak için hayat boyu bir arayışa dönüşür çünkü biz de ondan hiç emin değilizdir. Kadınlar genelde “kadınlıklarını ispatlamaya” zorlandıklarını hissetmezler. Bu ifadenin kendisi bile kulağa komik gelir. Kadınların başka kimlik krizleri vardır; öfkeleri ve hüsrancıları, depresyon belirtileri yeterince kadın olup olmadıklarını sorgulamaktan çok dışlanmadan kaynaklanır.¹⁸

Erkek toplumsal cinsiyet kimliğinin elde edildiğinin göstergesi olarak anneyi inkâr etmenin genç erkek çocuk için üç sonucu vardır. İlk olarak, gerçek annesini ve onunla beraber annesinin cisimleştirmiş olabileceği

fiziksel ve duygusal bakım, şefkat ve sevecenlik özelliklerini kendinden uzağa iter. İkinci olarak, annesinden ayrılmasının tamamlanmamışlığını açığa çıkaracakları için, kendindeki bu özellikleri bastırır. Hayatı, annesinin özelliklerinden hiçbirine sahip olmadığını kanıtlama doğrultusunda yaşam boyu bir projeye dönüşür. Erkek kimliği, erkekliğin doğrudan onaylanmasından değil, kadınlığın reddedilmesinden doğar ve bu da erkek toplumsal cinsiyet kimliğini müphem ve kırılğan hale getirir.

Üçüncü olarak, erkek çocuk bu iki ödevin gerçekleştirildiğini kanıtlamak istercesine, küçümsemeyi öğrendiği kendindeki kişilik özelliklerinin canlı simgeleri olarak gördüğü kendi toplumundaki bütün kadınları değersizleştirmeyi öğrenir. Kendisi farkında olsa da olmasa da, Freud da cinsiyetçiliğin –diğer bir deyişle kadınların sistematik değersizleştirilmesinin- kökenlerini erkek çocuğun umutsuzca anneden ayrılmaya çabalamasında görmüştür. Popüler bir şarkıda söylendiği gibi “sevgili yaşlı babamla evlenen kız gibi bir kız”¹⁹ *isteyebiliriz* ama asla *onun gibi olmak* istemeyiz.

Toplumsal cinsiyet kimliği hakkındaki bu kronik şüphe birçok saplantılı davranışı anlamamıza yardımcı olur. Örneğin okullardaki süregiden kabadayılık sorununu ele alalım. Ebeveynler erkekliğine *en az* güvenenin kabadayı olduğunu ve bu nedenle de sürekli onu kanıtlamaya çalıştığını anımsatıyorlar. Fakat o erkekliğini mağlup edeceğini kesinlikle bildiği hasımlar seçerek “kanıtlar”; bu nedenle bir kabadayıya yönelik standart uyarı “kendi boyuna göre birini seç” demektir. Küçük ve zayıf bir hasmın, erkekliğini kanıtlayacağından emin olduğu mağlubiyetinden sonra onu gerçekte kanıtlayamadığı yönünde içini kemiren boşluk duygusuyla baş başa kalacak ve kendisine kanıtlamak için mağlup edebileceği daha küçük ve daha zayıf bir hasım arayışına girişecektir.²⁰

Bu yaşam boyu erkekliği kanıtlama arayışının en çarpıcı örneklerinden biri 1992’deki Akademi Ödülleri töreninde yaşandı. Yaşlanmakta olan sert erkek aktör Jack Palance, kovboy komedi filmi *City Slickers*’teki rolüyle En İyi Yardımcı Erkek Oyuncu ödülünü alırken, başta film yapımcıları olmak üzere insanların 71 yaşında olduğu için kolunu kaldıracak halde olmadığını ve artık işin üstesinden gelemeyeceğini düşündükleri yorumunu yaptı. Yüzüstü yere uzanarak tek kolunun üzerinde bir dizi sınav çekmeye başlamadan önce onların “Bu adama güvenebilir miyiz?” dediklerini söyledi. Bu denli usta ve başarılı bir aktörün çalışmak ve –sahnede de söylediği üzere- seks yapmak için yeterince erkek olduğunu kanıtlamaya çalıştığını görmek içler acısıydı.

Ne zaman biter? Hiçbir zaman. Zayıflığı kabul etmek, hafif veya kırılğan olmayı kabul etmek, gerçek bir erkek değil, pısrık, hanım evladı olarak görülmek demektir. Fakat kim tarafından?

Eştoplumsal Bir Mizansen Olarak Erkeklik

Öteki erkekler: Bizler devamlı öteki erkeklerin dikkatli incelemesi altındayız. Öteki erkekler bizi izliyor, derecelendiriyor ve erkeklik alanına kabulümüzü onaylıyorlar. Erkeklik diğer erkeklerin kabulü için kanıtlanır. Performansı değerlendiren öteki erkeklerdir. Edebiyat eleştirmeni David Leverenz “erkeklik ideolojileri, temelde erkek arkadaşların ve erkek otoritesinin bakışı ile ilişki içinde işler” iddiasında bulunuyor.²¹ Erkeklerin birbirlerine en son cinsel fetihlerinden, yakaladıkları balığın boyuna kadar başarıları hakkında böbürlenmelerini ve bizim de çaresizce onay arayarak erkekliğin işaretleriyle (zenginlik, iktidar, statü ve seksi kadınlar) diğer erkeklerle sürekli olarak nasıl hava attığımızı bir düşünün.

Erkeklerin erkekliklerini diğer erkeklerin gözünde kanıtlaması, cinsiyetçiliğin hem sonucu, hem de onun temel dayanaklarından biridir. Oyun yazarı David Mamet, “Erkeklerin gözünde kadınlar, bu ülkenin toplumsal merdiveninin o denli alçak bir basamağındadırlar ki, kendinizi bir kadına göre tanımlamanız yararsızdır” diye belirtmiş ve şöyle eklemiştir “[e]rkeklerin ihtiyacı olan, erkeklerin onaydır.” Kadınlar, erkeklerin, erkeklerin eril toplumsal ölçekteki sıralamalarını yükseltmek için kullandıkları bir para birimine dönüşürler. (Hatta kadınların fethedildiği kahramanlık anlarının bile eştoplumsal değerlendirme eğilimleri barındırdığına inanıyorum.) Erkeklik, *eştoplumsal* bir mizansendir. Bizler kendimizi sınırsız, kahramanlık gerektiren işler gerçekleştiririz, korkunç riskler alırız, tüm bunlar sadece ve sadece diğer erkekler kendi erkekliğimizi bize lütfetsin diyerdir.

Eştoplumsal bir mizansen olarak erkeklik, tehlikelerle, başarısızlık riskleriyle ve amansız ve bitmek bilmez rekabetle doludur. Yüzyıl başındaki popüler nasihat kitabında Kenneth Wayne, “Karşınıza çıkan her erkeğin, kendisine biçtiği, asla yitirmeyeceği veya aklından çıkarmayacağı bir değeri vardır. Erkek kendisine bir değer biçer ve onu öteki erkeğin gözü önüne serer” diye yazmıştı.²² Yaklaşık yüz yıl sonra başka bir adam, psikolog Sam Osherson’a “yetişkin olduğunda, kadınların dikkatini çekmek için diğer erkeklerle, sporda, işte sürekli rekabet içinde olduğunu düşünmek kolaydır” demişti.²³

Homofobi Olarak Erkeklik

Erkeklik eştoplumsal bir mizansen ise, onun en ağır basan duygusu korkudur. Freudyen modelde babanın iktidarından duyulan korku, erkek çocuğu dehşete düşürerek, annesine yönelik arzusunu terk ederek babasıyla özdeşim kurmaya iter. Bu model, toplumsal cinsiyet kimliğini cinsel yönelim ile ilişkilendirir: Oğlan çocuğun babasıyla özdeşim kurması (erkek olmak), şimdi onun kadınlarla cinsel ilişki kurmaya yönelmesini sağlar (heteroseksüel olur). Bu, birinin cinsel yönelimini toplumsal cinsiyet kimliğinin başarılı icrası dolayısıyla nasıl “okuyabildiğimiz” kökeninde yatar. İkinci olarak, erkek çocuğun duyduğu korku, onu babasından korusun diye annesinin kollarına koşmaya itmez. Bunun yerine, korkunun kökeniyle özdeşim kurarak üstesinden geleceğine inanır. Bizler, bizi ezen ile özdeşim kurarak erkek oluruz.

Fakat bilmecenin, Freud’un bizzat kendisinin ima ettiği, ama izini sürmediği bir parçası eksiktir.²⁴ Eğer pre-Oedipal dönemdeki erkek çocuk annesi ile özdeşim kurarsa, *dünyayı annesinin gözlerinden görür*. Bu yüzden, büyük Oedipal krizi sırasında babasıyla karşı karşıya geldiğinde dünyaya bakışında bir yarılma deneyimi yaşar: Babasını, annesinin babasını gördüğü gibi, korkuyla karışık saygı, merak, dehşet ve *arzu* duygularının karışımını hissederek görür. Aynı anda babasını erkek çocuğun onu görmek istediği gibi arzu değil, bir öykünme nesnesi olarak görür. Anneyi reddetmek ve babayla özdeşim kurmak onun yaşadığı ikilemi ancak kısmen yanıtlar. Kendisinin babayı annenin babayı gördüğü gibi görmesinden dolayı hissettiği arzu olan bu homoerotik arzuya başa çıkmak için ne yapmalıdır?

Onu bastırmalıdır. Homoerotik arzuya kadınsı bir arzu, yani diğer erkeklere yönelik arzu rolü verilir. Homofobi bu arzunun bastırılması, diğer erkekler, kadınlar ve aynı arzuyla lekelenebilecek çocuklarla tüm ilişkilerin saflaştırılması ve birinin kişiyi ezkaza da olsa eşcinsel olarak düşünmesi olasılığının önünün alınmasıdır. Diğer erkeklerle yakınlaşmadan homofobik kaçış, içerdeki eşcinselin reddidir; asla tamamen başarılı olmaz ve bu nedenle her eştoplumsal ilişkide yeniden üretilir. “Birçok Amerikan erkeğinin yaşamı ve günlük ilgileri, sürekli bir biçimde diğer hemcinslere ve kendi kendilerine hanım evladı ve eşcinsel olmadıklarını kanıtlama ihtiyacı ile sınırlanmakta ve engellenmektedir. Kadınsı olarak görülen herhangi bir ilgi veya uğraşı, erkekler üzerinde derin bir kuşkuyla yol açmaktadır.” diye yazmıştır psikanalitik tarihçi Geoffrey Gorer.²⁵

Freudyen psikanalitik düşünceye katılmasak da, daha az cinselleştirilmiş terimlerle düşündüğümüzde de erkek çocuğun erkeklik performansını değerlendiren ilk kişinin, önünde kendini kanıtlamaya çalıştığı ilk bir çift gözün sahibinin baba olduğunu gözlemleyebiliriz. Bu gözler yaşamın geri kalanında onu izleyecektir. Diğer erkeklerin –öğretmenleri, koçları, patronları veya medya kahramanları gibi rol modellerinin, akranlarının, arkadaşlarının, iş arkadaşlarının ve yaşayan ve ölü milyonlarca diğer erkeğin onun asla özgür olamayacak performansını durmak bilmeksizin dikkatli bir biçimde irdeleyen gözleri onunkilere eklenecektir. Karl Marx bunu “Bütün ölü kuşakların geleneği, büyük bir ağırlıkla yaşayanların zihinlerine kâbus gibi çöker” sözleriyle ifade etmişti.²⁶ Günümüzün iki psikoloğu bu durumu “Her Amerikan erkeğinin doğumla kazandığı hak, kronik bir yetersizlik hissidir” diye ifade etmektedirler.²⁷

Hiç uyanamayacakmışız gibi gözüktüğümüz bu kâbus, öteki erkeklerin bu yetersizlik hissini fark edecekleri ve bizim kendi gözümüzde aslında olmaya çalıştığımız kişi olmadığımızı görecekleri düşüncesidir aslında. Çoğu zaman erkeklik olarak adlandırdığımız şey, aslında bir sahtekâr olduğumuzun açığa çıkmasına karşı alınan bir önlem, diğerlerinin bizim gerçekte kim olduğumuzu görmelerini engellemeye yönelik bir dizi abartılı eylem ve kendi içimizdeki korkuları uzak tutmamıza yönelik çılgınca bir çabadır. Gerçek korkumuz “kadınlardan duyulan korku değil, diğer erkeklerin önünde utandırılmak veya aşağılanmak, ya da daha müktedir erkekler tarafından egemenlik altına alınmaya yönelik korkudur.”²⁸

Öyleyse Amerikan erkekliğinin büyük sırrı şudur: *Bizler diğer erkeklerden korkuyoruz*. Homofobi, bizim erkekliğin kültürel tanımımızı örgütleyen önde gelen ilkelerden biridir. Homofobi, eşcinsel erkeklerden duyulan akıldışı korkudan çok daha fazlası, eşcinsel olarak anlaşılmaktan duyduğumuz korkudan çok daha fazlasıdır. David Leverenz, “[i]bne’ sözcüğünün, eşcinsel deneyimler veya hatta eşcinsellere dair korkular hakkında hiçbir ilişkisi yoktur. Erkekliğin derinliklerinden çıkar: hanım evladı, zayıf, modası geçmiş ve sıkıcı gözükten birini en ağır biçimde aşağılamak için kullanılan bir etikettir.” demiştir.²⁹ Homofobi, diğer erkeklerin maskemizi düşüreceklerinden, erkekliğimizi elimizden alacaklarından ve bize ve dünyaya yeterince iyi olmadığımızı, gerçek birer erkek olmadığımızı açığa çıkaracaklarından duyulan korkudur. Biz, diğer erkeklerin bu korkuyu görmesine izin vermekten korkarız. Korku bizi utandırır, çünkü kendi içimizdeki korkuyu kabul etmemiz, öyleymişiz numarası yaptığımız kadar erkek olmadığımızın, Yeats’in bir şiirinde anlatılan genç adam gibi “erkek pozu içinde ürkek

kalbiyle kabarıp duran kişi” olduğumuzun kanıtıdır aslında bizim için. Bizim korkumuz, aşağılanma korkusudur. Bizler korkuyor olmaktan utanırız.

Utanç, sessizliğe -diğer insanları bizlerin kültürümüzdeki kadınlara, azınlıklara, geylere ve lezbiyenlere yapılanları aslında onayladığımızı inanmaya yönelten sessizliklere- yol açar. Sokakta erkeklerin huzursuz ettiği bir kadının yanından hızla geçerken hissettiğimiz korku dolu sessizliğe. Erkekler barda cinsiyetçi veya ırkçı espriler yaparken hissettiğimiz sinsi sessizliğe. Ofisteki erkekler geyleri dövmeyle dair espriler yaptığında hissettiğimiz yapışkan sessizliğe. Korkularımız sessizliklerimizin kaynağıdır ve erkeklerin sessizliği sistemin işlemlerini sağlayan şeydir. Bu, kadınların, erkek arkadaşları veya eşlerinin yalnızken genelde çok anlayışlı oldukları halde, dışarıda bir grupla beraberken cinsiyetçi şakalara gülmelerinden ve hatta bu esprileri bizzat kendilerinin yapmalarından şikâyet etmelerini açıklamaya yardımcı olabilir.

Hanım evladı olarak görülme korkusu kültürel erkeklik tanımlarımıza hükmeder. Korku erkenden başlar. 1871’de bir eğitimci “Oğlan çocuklar, oğlan çocuklar arasında erkeksi olmamaktan utanırlar” yazmıştı.³⁰ Bir arkadaşım, Amerika’da altı yaşında erkek çocukların mutluluk içinde oyun oynadığı bir çocuk parkına gidip tek bir soru sorarak kavga çıkarabileceğim hakkında halen devam eden bir iddiamız var. Bu soru gayet basit: “Burada hanım evladı kim?” Bu soru bir kez soruldu muydu meydan okuma gerçekleşmiştir. Bu durumda gerçekleşebilecek iki olasılık vardır. Bir oğlan diğerini hanım evladı olmakla suçlayacak, öteki de kendisinin değil, ilk çocuğun hanım evladı olduğu şeklinde yanıt verecektir. Kimin yalan söylediğini görmek için kavga etmeleri gerekebilir. Veya hepsi tek bir oğlanın çevresini sarıp “O! O!..” diye bağırabilirler. O oğlan ya gözyaşlarına boğulup yerin dibine geçmiş bir biçimde ağlayarak eve koşacak ya da hanım evladı olmadığını kanıtlamak için tek başına birçok oğlana kafa tutacaktır. (Ve eğer ağlayarak eve koşmayı seçerse babası ya da abileri ona ne diyeceklerdir?) Kendine güvenini tekrar kazanması için zaman geçmesi gerekecektir.

Şiddet, daha doğrusu, kavga etmeye dönük istek ve kavga etme arzusu, çoğu zaman erkekliğin en belirgin işaretidir. “Omzunda bir dal parçası taşımak”³¹ ifadesinin kökeninde, on dokuzuncu yüzyıl sonlarında bir köyde ya da küçük bir kasabada ergen bir oğlanın –o dal parçasını yerinden etmeye cüret eden biriyle kavgaya hazır olduğunun bir göstergesi olarak- omzunda fiilen bir dal parçası ile dolaşma pratiği bulunuyor.³²

Ergenler olarak akranlarımızın bizim kadınsılar, hanım evlatları olarak foyamızı meydana çıkarmaya hazır bir tür toplumsal cinsiyet polisi olduğunu öğreniriz. Ben ergenken en gözde numaralardan biri, bir oğlana tırnaklarına bakmasını söylemekti. Avuç içini yüzüne yaklaştırarak, tırnaklarına bakmak için parmaklarını hafifçe yumruk yapar gibi kıvrırırsa sınavdan geçiyordu. Tırnaklarına “erkek gibi” bakmıştı. Fakat eğer ellerinin tersini yüzüne çevirip, kolunu uzatarak tırnaklarına uzaktan bakmışsa, hemen o anda onunla hanım evladı diye dalga geçiliyordu.

Genç erkekler olarak bizler, çeperlerine çektiğimiz çitlerden uzaktan uzağa da olsa kadınsı olabilecek şeylerin sızmasına izin vermeksizin, bu toplumsal cinsiyet sınırlarını sürekli taşırız. Maskelerimizin düşürülmesi tehdidi her yerededir. En önemsiz şey bile tehdit oluşturabilir ya da akıldan çıkmak bilmeyen dehşeti harekete geçirebilir.

“Erkekler ve Erkeklikler Sosyolojisi” dersimde öğrencilerimin homofobi ve erkekler arası ilişkileri tartışacakları gün, bir öğrencim etkileyici bir örnek verdi. Hava güzeldi ve müthiş şiddetli bir kuzeydoğu kışının ardından gelen ilkbaharın ilk gününde öğrenci sınıfa gelirken şort giymeye karar vermişti. “Gerçekten güzel; ince, kareli, yeni bir şortum vardı” dedi. “Ama düşündüm ki, bu şortun içinde açık eflatun ve pembe renkleri var. Bugünkü dersin konusu homofobi. Belki bugün bu şortu giymek için iyi bir zaman değil.”

Bütün çabamız, yaptığımız her şeye erkeksi bir kılıf uydurmaya yöneliktir. Ne giydiğimiz. Nasıl konuştuğumuz. Nasıl yürüdüğümüz. Ne yediğimiz. Her kişisel özellik, her hareket, kodlanmış bir toplumsal cinsiyet dili içerir. Mesela, şu soruyu nasıl cevaplayacağınızı düşünün: Bir erkeğin eşcinsel olduğunu nasıl “anlarsınız”? Bu soruyu sınıflarda veya atölye çalışmalarında sorduğumda, yanıtlayanlar değişmeyen bir biçimde stereotipik bir kadınsı davranışlar listesi sunuyorlar. Belirli bir biçimde yürür, belirli bir biçimde konuşur, belirli bir biçimde davranır. Çok duygusaldır; duygularını gösterir. Bir kadın, eğer kendisini gerçekten önemsiyorsa o erkeğin gey olduğunu “anlayacağını” söyledi; ötekisi ise kendisine hiç ilgi göstermiyorsa, onu yalnız bırakıyorsa onun gey olduğunu anlayacağını belirtti.

Şimdi soruyu değiştirelim ve heteroseksüel erkeklerin kimsenin kendileri hakkında “yanlış fikre” kapılmayacağından emin olmak için ne yaptıklarını düşünelim. Yanıtlar tipik bir biçimde orijinal stereotiplere göndermede bulunuyor, fakat bu sefer davranışlar hakkında olumsuz bir kurallar kümesi olarak ifade ediliyorlar. Asla öyle giyinme. Asla öyle konuşma ya da yürüme. Asla duygularını belli etme ya da duygusallaşma. Her zaman karşına çıkan kadınlara cinsel ilgi göstermeye hazır ol; böylece karşılaştığın kadınlar senin hakkında yanlış fikirlere

kapılmasınlar. Bu bağlamda homofobi, gerçek bir erkek olarak değil, gey olarak algılanma korkusu, erkeklerin kadınlara karşı cinsel yırtıcılık dâhil tüm geleneksel erkeklik kurallarını abartmalarına yol açar. Homofobi ve cinsiyetçilik el ele gider.

Algılanan hanım evlatlığının bedeli büyüktür; hatta bazen ölüm kalım meselesi haline gelir. Bizler erkekliğimizi kanıtlamak için orantısız biçimde sağlığınıza riske atarak, kendimizi işyeri tehlikelerine, stresle ilgili hastalıklara maruz bırakarak, muazzam riskler alırsınız. Erkeklerin intiharı, kadınların üç katı sıklıktadır. Psikiyatrist Willard Gaylin (1992), bunun “değişmez biçimde algılanan toplumsal aşağılanma nedeniyle” ve genelde iş yaşamındaki başarısızlıkla ilişkili olduğunu belirtiyor:

“Erkekler erkeklerin dünyasında statü ve iktidar kaybı nedeniyle bunalım yaşıyorlar. Özyıkıma yol açan umutsuzluğu üreten, para kaybı ya da paranın sağlayacağı maddi yararlar değil, “utanç”, “aşağılanmışlık”, ve kişisel “başarısızlıktır”... Bir erkek, erkeklerin arasında erkek olmaktan vazgeçtiği zaman umutsuzluğa düşer.³³

Bir araştırmada kadınlar ile erkeklere en çok korktukları şeyin ne olduğu sorulmuştur. Kadınlar, en çok tecavüze uğramaktan ve öldürülmekten korktuklarını söylemişlerdir. Erkekler ise en korktukları şeyin, kendilerine gülünmesi olduğunu belirtmişlerdir.³⁴

Cinsiyetçilik, Heteroseksizm ve Irkçılığın Nedeni Olarak Homofobi

Homofobi, hem cinsiyetçilik hem de ırkçılıkla derinlemesine bir biçimde iç içe geçmiştir. Diğerlerinin bizi eşcinsel olarak algılayacağına yönelik -kimi zaman bilinçli, kimi zaman da bilinçli olmayan- korku, erkekleri, kimsenin bizler hakkında yanlış fikre kapılmasına izin vermeyecek şekilde her tür abartılı erkeksi davranışı ve tutumu sergilemeye iter. Bu abartılı erkekliğin en önemli öğelerinden biri, gerek onları kamusal alandan dışlayarak, gerekse konuşma ve davranışlarda Amerikan erkeğinin gündelik yaşamını düzenleyen gündelik aşağılamalar aracılığıyla kadınları değersizleştirmektir. Kadınlar ile gey erkekler, heteroseksüel erkeklerin, her zaman kazanan olacakları bir oyunda kâğıtları kendi yararına olacak biçimde hileli dağıttıkları, karşısında kimliklerini yansıttıkları oyunun kurallarını belirleyen ve böylece baskı altına alma yoluyla kendi erkeklik iddialarını destekleyebilecekleri “ötekiler” haline gelirler. Kadınlar, evi, işyerini ve ailevi sorumluluk ile eğlencenin olumsuzlanmasını temsil ederek, erkeklerin erkekliklerini elinden alma tehdidinde bulunurlar. Eşcinsellik normal toplumsal cinsiyet gelişiminin bir tür tersine çevrilmesi olarak görüldüğü için, popüler Amerikan düşüncesinde gey erkekler tarihsel olarak eksiksiz bir hanım evladı rolü oynamışlardır. Başka “ötekiler” de olmuştur. Amerikan tarihi boyunca birçok grup Amerikan erkeklerinin kendi erkeklik tanımlarını onunla karşıtlık içinde kurduğu hanım evladını genelde can yakıcı sonuçlar pahasına temsil etmiştir. Aslında, bu değişen gruplar, Amerika’nın tarihsel gelişimi hakkında ilginç bir ders sunuyor.

On dokuzuncu yüzyıl başlarında Amerikalı erkekler için karşıtlığı temin eden, Avrupalılar ile çocuklardı. Rupert Wilkinson şöyle yazıyor: “Gerçek Amerikalı, Avrupalılar gibi kadınsı ve yoz değil, dinç, erkeksi ve doğrudandı. O süslü değil sade, lüks meraklısı değil çetin, aristokratik baskıcı ya da köle ruhlu dalkavuk değil, serbestlik düşkünü sıradan erkek ya da doğal centilmendi”.³⁵ On dokuzuncu yüzyılın ilk yıllarında “gerçek erkek” ne asilzadeydi, ne de serfti. Bu yüzyılın ortalarında, kadınsı asilzadelerin yerini siyah köleler aldı. Köleler, kadınlarını ve çocuklarını korumayı beceremeyen, bağımlı ve aciz, bu nedenle de daha az erkeksi erkekler olarak görüldü. Amerika yerlileri aptal ve saf çocuklar olarak sunulmakta ve böylece de “Büyük Beyaz Baba’nın Kızıl Çocukları” olarak çocuksulaştırılarak gerçek anlamıyla erkeklikten dışlanmaktaydılar.

Yüzyılın sonlarında, kontrollü sert erkekler olarak kalmak için fazlasıyla tutkulu ve duygusal bakımdan uçarı görülen İrlandalı ve İtalyanlar ile ukala, sıkıcı, kadınsı ve de fiziksel olarak çelimsiz görülen Museviler başta olmak üzere, Avrupalı yeni göçmenler sahte erkekler listesine eklendi. Yirminci yüzyılın ortalarında –ilkinci İkinci Dünya Savaşı süresince Japonlar ve ardından da daha yakın dönemde Vietnam Savaşı süresince Vietnamlılar olmak üzere- Asyalılar, Amerikan erkeklerinin cinsiyetlendirilmiş öfkelerini yönelttikleri erkeksi olmayan şablon vazifesi gördüler.

Bu kesik çizgili –İtalyan-, Yahudi-, İrlandalı-, Afrikalı-, Yerli-, Asyalı-, gey- Amerikalılar, Amerikan erkeklerinin çoğunluğunu oluştururlar. Yani, erkeklik yalnızca belirli bir azınlık için olasıdır ve bu tanım, diğerlerinin ona ulaşmasını engellemek için inşa edilmiştir. İlginç bir biçimde bu düşmanların erkekliklerinin elinden alınması durumunun, eşit derecede cinsiyetlendirilmiş öteki bir yüzü daha vardır. Bu gruplar, tarihsel olarak daha az erkeksi olarak sunulmalarının yanı sıra, aynı zamanda sıklıkla “uygar” erkeklerin karşılarında kararlı bir biçimde durarak uygarlığı kurtarmaları gereken, hiper-erkeksi tavırlar sergileyen, cinsel bakımdan öfke dolu, açgözlü saldırgan canavarlar olarak sunulmuşlardır. Böylelikle siyah erkekler kudurmuş cinsel canavarlar, siyah

kadınlar etobur şehvetliler, geyler cinsel olarak doyumsuzlar, güney Avrupalı erkekler cinsel yırtıcı ve açgözlüler ve Asyalı erkekler ise hevesleri için kendi insanların tamamını gözden çıkarmaya hazır, hayatın kendisine karşı ahlaksızca kayıtsız, kötücül ve acımasız işkenceciler olarak resmedilmişlerdir. Bu gruplar ister kadını hanım evlatları isterse de uygarlıktan yoksun gaddar vahşiler olarak görülsün, algılanma biçimleri cinsiyetlendirilmiş idi. Bu gruplar, ötekiler, geleneksel erkeklik kavrayışının karşılarında konumlandırılarak geliştirildiği yüzeyler haline geldi.

Erkeksi görülmemeye, Amerikan erkeklerini kanıtlanması mümkün olmayanı –diğer bir deyişle bir kimsenin tam anlamıyla erkek olduğunu- kanıtlanmanın yolu olarak öteki erkekleri erkekliklerinden yoksun bırakmaya sevk eden bir korkudur. Erkeklik, diğer erkeklerin gözünde aşağılanma tehlikesine karşı takınılan “bir dizi poz” yoluyla –diğer bir deyişle üzerinde dikkatli bir biçimde düşünecek olsak aslında kendimizden utanmamıza yol açabilecek şeyler, söyleyebileceğimiz, yapabileceğimiz ve hatta düşünebileceklerimiz-sahneye konulan bir savunma haline gelir.³⁶ Sonuçta, kaçımız homofobik veya cinsiyetçi yorumlar yapmışızdır, kaçımız ırkçı fikraller anlatmışızdır ya da kaçımız sokaktaki kadınlar hakkında açık saçık sözler söylemişizdir? Kaçımız, eşcinsel erkeklere fiziksel saldırıda bulunarak, ya da kendisi bunu istemiyor olsa da sayı yapmak önemli olduğu için bir kadını seks yapmaya zorlayarak veya ikna etmeye çalışarak bu fikirler veya sözleri eyleme dönüştürmüşüzdür?

Erkeklerin Yaşamlarında İktidar ve İktidar Yoksunluğu

Erkeklerin diğer erkeklerden duyduğu korku olan homofobinin, erkekliğin elden gitmesini engellemeye yönelik savunmacı bir çaba olarak, Amerika'daki hâkim erkeklik tanımını harekete geçiren koşul olduğunu ileri sürdüm. Bizlerin bu korkuları bastırma ya da onların üstesinden gelme gayretlerimizde hâkim kültür, tam olarak erkeksi addedilmeyenlere –diğer bir deyişle kadınlara, gey erkeklere, doğma-büyüme Amerikan olmayan erkekler ve beyaz olmayan ırklardan erkeklere- muazzam bir bedel ödetir. Bu yaklaşım erkeklerin yaşamlarındaki bir paradoksu, görünüşte bütün iktidara sahipmiş gibi gözükseler de kendilerini iktidar sahibi hissetmemeleri paradoksunu açıklığa kavuşturmada yardımcı olabilir.³⁷

Erkeklik, kadınlar ve öteki erkekler üzerinde iktidar sahibi olmakla bir tutulur. Baktığımız her yerde -eyalet meclisleri ve ulusal parlamentoda, bütün büyük Birleşik Devletler şirketleri ve hukuk bürolarının yönetim kurullarında ve her okul ve hastane yönetiminde- bu iktidarın kurumsallaşmış dışavurumlarını görürüz. Kadınlar bunu anlayalı uzun zaman oldu ve feminist kadınlar son otuz yılı erkeklerin kamusal ve özel alanlardaki iktidarlarına meydan okuyarak ve erkeklerden korkularını tanıyarak geçirdiler. Bir dizi kuram olarak feminizm, kadınların erkeklerden korkularını açıklar ve gerek kamusal, gerekse de özel alanda kadınların güçlenmesini amaçlar. Feminist kadınlar, erkekliği egemenlik ve iktidar kurmaya ve fethetmeye yönelik güdü olarak kuramsallaştırdılar.

Erkekliğin iktidar kurma güdüsü olarak feminist tanımı, kadınların bakış açısından kuramsallaştırılmıştır. Kadınların erkekliği nasıl deneyimlediğidir bu. Lakin kamusal ile özel alanlar arasında bir simetri varsayması nedeniyle, bu tanım erkeklerin deneyimleriyle uyuşmamaktadır. Feministler, bir grup olarak kadınların toplumumuzda iktidara sahip olmadıklarını gözlemlemektedirler. Bunun yanı sıra birey olarak kadınların da kendilerini güçlü hissetmedikleri gözleminde bulunmaktadırlar. Kendilerini korkmuş ve incinebilir hissetmektedirler. Bu nedenle, toplumsal gerçekliğe dair gözlemleri ve bireysel deneyimleri simetrik değildir. Feminizm, bunların yanı sıra bir grup olarak erkeklerin iktidar sahibi olduklarını gözlemlemektedir. Aynı simetri dolayısıyla feminizm birey olarak erkeklerin de kendilerini güçlü hissediyor olmaları gerektiğini varsaymaktadır.

Bu nedenledir ki, feminist erkeklik eleştirisine erkeklerin kulakları genellikle tıkalıdır. Erkeklerin iktidarın tamamına sahip olduğu çözümlenmesiyle karşılaştıklarında birçok erkek hayrete düşer: “Ne diyorsun yani erkekler tüm güce mi sahip?” diye sorarlar. “Ne demek istiyorsun? Karım bana patronluk taslıyor. Çocuklarım bana patronluk taslıyor. Patronum bana patronluk taslıyor. Hiç de iktidar sahibi değilim! İktidardan tamamen yoksunum!”

Erkeklerin hisleri muktedirlerin değil, kendilerini iktidardan yoksun görenlerin hisleridir. Bunlar, toplumsal ile psikolojik olan arasındaki, erkeklerin bir grup olarak iktidarda olduğunu açığa çıkaran bileşik çözümlenme ile birey olarak iktidar sahibi değillermiş gibi hissetmelerine yol açan psikolojik gerçeklik arasındaki süreksizlikten kaynaklanan duygulardır. Bunlar, bu iktidarı hissetmeye hakları olduğuna inanmak için büyütülen ve fakat bunu hissetmeyen erkeklerin duygularıdır. Birçok erkeğin hüsrana ve öfke dolu olması şaşırtıcı değildir.

Bu durum, erkekleri “içsel” iktidarlarına, “derin erkekliklerine” ya da “içlerindeki savaşıya” kavuşturmaya yardımcı olma iddiasında bulunan atölye çalışmaları ve rehabilitasyon organizasyonlarının günümüzdeki popülerliğini açıklamaya yardımcı olabilir. Bly,³⁸ Moore ve Gillette,³⁹ Farrell⁴⁰ ve Keen⁴¹ gibi yazarlar erkeklerin iktidardan yoksun olma hislerini onurlandırmakta ve onlara saygı göstermekte ve bu hisleri doğru ve gerçek olarak

kabul etmektedirler. Bu rehabilitasyon organizasyonlarından birinin lideri John Lee “Beyaz erkeğe iktidarın taklidini verdiler” saptamasında bulunuyor.⁴² Ve ardından şöyle devam ediyor: “Ülkeyi yönetmenize izin vereceğiz; fakat bu esnada hissetmeyi bırakın, konuşmayı bırakın ve acınızı ve ıstırabınızı yutmaya devam edin.” (“Onların” kim olduğu bize söylenmemektedir.)

Erkeklerle bu mitsel derin erkekliği geri almaları için yardımcı olan tüm grupları kapsayan mitosınşacı (*mythopoetic*) erkek hareketinin tedarikçileri modern erkeğin durumunu betimlemek için çoğu zaman şoför imgesinden yararlanırlar. Şoförün iktidarı varmış gibi gözüktür; çünkü üniforma giyer, sürücü koltuğunda oturur ve nereye gideceğini bilir. Dolayısıyla, gözlemci için, şoför hâkimiyet sahibiymiş gibi gözüktür. Fakat şoförün kendisi için sadece emir alan biri konumunda olduğuna işaret ederler. Şoför hiçbir biçimde işin kontrolüne sahip değildir.⁴³

Herkesin şoförlerin iktidar sahibi olmadığını bilmesine karşın, bu imge hafta sonu atölye çalışmalarında onu duyan erkeklerle çekici gelmeye devam etmektedir. Ancak bu imgenin bir parçası, birey olarak erkeğin deneyimiyle çerçevelenmesi sonucu gizlenen bir parçası eksiktir. Bu eksik parça, emir veren kişinin de bir erkek olmasıdır. Şimdi elimizde –emir veren erkekler ve bu emirleri alan öteki erkekler olmak üzere- erkekler *arasında* bir ilişki vardır. Şoför ile özdeşim kuran erkek, emir veren erkek konumunda olma hakkına sahip olsa da bu konumda değildir. (Bu durumda “onların” öteki erkekler olduğu ortaya çıkıyor.)

Şu halde iktidar boyutu erkeklerin deneyimlerine sadece bireysel deneyimin değil, aynı zamanda diğer erkeklerle ilişkilerin sonucu olarak yeniden dâhil edilmiş olunuyor. Bu durumda erkeklerin iktidardan yoksunluk hissi –erkekler onu fiilen hissettikleri ve kuşkusuz onun üzerinde etkide buldukları için - *gerçektir*; fakat onların durumunu kesin bir biçimde betimlemediği için *doğru* değildir. Kadınların yaşamlarının aksine erkeklerin yaşamları, iktidar ilişkileri çevresinde ve birey olarak erkeklerin de iktidara erişimlerindeki farklılaşmanın yanı sıra bir grup olarak erkeklerin iktidarına farklılaşan erişimleri çerçevesinde yapılandırılmıştır. Kendi durumumuzun hatalı çözümlenmesi bizi feministlerin iktidar ilişkilerini eşitlikçi doğrultularda yeniden düzenleme girişimlerini desteklemeye yöneltmek yerine, erkeklerin *daha çok* iktidara ihtiyaç duyduklarına inanmaya yöneltir.

Filozof Hannah Arendt toplumsal ve bireysel iktidarın bu çelişik deneyimini tam olarak anlamıştı:

“İktidar, insanın yalnızca eylemde bulunma değil, uyum içinde eylemde bulunma yetisine karşılık gelir. İktidar hiçbir zaman bir bireyin malı değildir; bir gruba aittir ve grup bir arada olmaya devam ettiği sürece varlığını sürdürür. Bir insan hakkında “iktidarda” olduğunu söylediğimizde, aslında onun kendileri adına eylemde bulunduğu birtakım insanlar tarafından güçlendirildiğine göndermede bulunmuş oluruz. İktidarın kökenini aldığı grup ortadan kalkmaya başladığında... “onun iktidarı” da ortadan kaybolur.”⁴⁴

O halde Amerikan erkekleri niçin kendilerini bu denli iktidardan yoksun hissediyorlar? Yanıt kısmen, koymuş olduğumuz erkeklik kuralları nedeniyle erkeklerin ancak çok az bir kesiminin kendilerinin çok önemli, çok güçlü, kadınlığı ölümcül bir biçimde reddeden, cesur ve saldırgan kimseler olduklarına inanıyor olması. Amerikan erkeklerinin ezici bir çoğunluğunu, ırk, etnisite, yaş veya cinsel tercih gibi konularda ayrımcılık yapmak gibi diğer yollarla iktidardan yoksun kılmayı başarmış durumdayız.

Derin ve yaralanmış erkekliği geri getirmeyi amaçlayan erkeklikçi (*masculinist*) rehabilitasyon organizasyonları, Amerikan erkeklerinin korkuları ve utançlarıyla mücadele etmek için başvurdukları yollardan yalnızca biridir. Maalesef bu organizasyonlar, erkeklerin korkularını ve utançlarını dile getirmeye başlamalarına yardımcı olarak yaşamlarını yöneten yalıtımı kırmaya çalışırken, erkeklerin kadınlar üzerinde uyguladıkları iktidarı ve de bu rehabilitasyon organizasyonlarını düzenleyen orta yaş, orta sınıf, beyaz erkeklerin, baskıcı erkek sosyalizasyonunun yaralı mağdurları olarak deneyimleri ne olursa olsun sahip olmayı sürdürdükleri ayrıcalıkları görmezden gelirler.⁴⁵

Diğerleri ise dışlama siyasetini yinelemeye devam etmektedirler; sanki güvenli toplumsal cinsiyet sahası daha az erkek olarak gördüklerimizden –kadınlardan, gey erkeklerden, doğma büyüme Amerikalı olmayan erkeklerden, beyaz olmayan erkeklerden– arındırıldığında orta sınıf, heteroseksüel, beyaz erkekler, erkeksi olmamanın ve başka erkeklerce teşhir edilmenin yakalarını bırakmayan korkusu ve derin utancı olmaksızın kendilik duygusunu yeniden inşa edebilecektir. Bu, ırkçılığın, cinsiyetçiliğin ve homofobinin erkekliğidir. Bu, öylesine müzmin bir biçimde güvensiz bir erkekliktir ki, orduda eşcinsel erkeklerle yönelik yasakların kaldırılması fikrini işittiğinde zangır zangır titrer; kadınların iş yaşamındaki varlığını öylesine büyük bir tehdit olarak algılar ki, kadınlar cinsel tacizin hedefi olurlar; eşitlikten öylesine derin bir biçimde korkar ki, erkek rekabetinin oyun sahasının yeni gelen herkese karşı duvarlarla örülü olduğundan emin olmalıdır.

Dışlama ve kaçış, Amerikan erkeklerinin aşağılanma korkularını sindirerek uzaklaştırmak için kullandıkları başat yöntemdir. Öteki erkekler tarafından erkekliğin elinden alınması korkusu, aşağılanma korkusu, hanım evladı olarak değerlendirilme korkusu, benim Amerikan erkekliğinin tarihini okurken benimsediğim ana motiftir. Erkeklik

üzerimize düşen rolde ustalaştığımızı diğer erkeklere, kadınlara ve en nihayetinde kendimize karşı kanıtlamak için sonu gelmez bir sınav haline gelmiştir. Erkeklerin bugün hissettikleri hoşnutsuzluk Amerikan tarihi için hiç de yeni değil; bizler yaklaşık iki yüzyıldır kaygı ve huzursuzluk içindeyiz. Ne dışlama, ne de kaçış aradığımız rahatlamayı bize sağlamadı ve bu yolların şimdi sorunlarımızı çözebileceğini düşünmemiz için bir neden yok. Zihinsel huzur ve toplumsal cinsiyet mücadelesinden kurtulma, dışlama değil ancak içerme siyasetleriyle ve kaçarak değil ancak eşitlik ve adalet mücadelesi yoluyla gerçekleşebilir.

¹Çevirmen notu: Çeviri boyunca alıntılanan metinlerin tamamı, Türkçe’de hâlihazırda var olan çevirilerden alıntılanmamış, Kimmel’in kendi metninden alınarak çevirilmiştir.

²Robert Bly, *Iron John: A Book About Men*. (Reading, MA: Addison-Wesley, 1990), 230.

³Çevirmen notu: “Boys will be boys” İngilizce’de “erkekler yaramazdır”, “erkek değil mi.../erkek işte...” “erkek çocuklar sert olur” ya da “çocuktur yapar” anlamına gelen bir deyim. Kimmel, deyim bu kalıp anlamlarıyla, “oğlanların oğlan olacağı” anlamına gelen düz anlamı arasında bir ifade oyunu yapıyor.

⁴Elbette “Amerikan erkekliği” ifadesi birçok eşzamanlı kurgu içeriyor. Tüm Amerikan erkeklerini tanımlayan bir erkeklik yoktur; “Amerika” ifadesi Amerika Birleşik Devletleri’ne göndermede bulunur ve bu “Amerikan erkekliği”, endüstriyel kapitalizmin meydana getirdiği küresel ekonomik kalkınma gibi, toplumsal cinsiyet ve ulusu aşan güçlerin ürünüdür. Dolayısıyla, bu kavramı Amerika Birleşik Devletleri’ndeki özgül hegemonik erkekliğin, diğer bütün erkekliklerin ondan hareketle ölçüldüğü ve erkek bireylerin kendi toplumsal cinsiyet başarılarını onun karşısında ölçtükleri standart haline gelmiş olan normatif tutumlar, özellikler ve davranışlar kümesini tanımlamak için kullanıyorum.

⁵Çevirmen notu: “Man” sözcüğü İngilizce’de “erkek” anlamının yanı sıra sanki cinsiyetlendirilmemiş bir ifadeymişçesine “insan” ve/ya “ademoğlu” anlamında da kullanılır. Burada Kimmel’in cinsiyetlendirilme vurgusunun altını bir kez daha çizmek için “ademoğlu” ifadesini tercih ediyorum.

⁶Karl Marx ve Friedrich Engels, *The Communist Manifesto*. İçinde, *The Marx-Engels Reader*. Der. Robert Tucker (New York: Norton, 1848/1964).

⁷Alexis de Tocqueville, *Democracy in America*. (New York: Anchor, 1835/1967).

⁸Max Weber, *Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*. (New York: Charles Scribner’s, 1905/1966).

⁹Sigmund Freud, “Psikiş Kişiliğin Parçalarına Ayrılması”. İçinde, *New Introductory Lectures on Psychoanalysis*. Der. L. Strachey. (New York: Norton, 1933/1966).

¹⁰Çevirmen notu: İngilizcede erkeklik ile ilgili “man”, “manhood”, “masculinity” ve “mankind” gibi kimi zaman birbirinin yerine de kullanılan birçok sözcük bulunuyor. Çevirinin sağlığı kadar, bu farklılıklara dikkat çekmek için çeviride özgün kavramlara da yer verdim.

¹¹Bu çalışmanın önemli bir bölümü *Manhood: The American Quest*’te (*Erkeklik: Amerikan Arayışı*) daha da ayrıntılandırılmıştır.

¹²Erving Goffman, *Stigma*. (Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1963), 128.

¹³Robert William Connell, *Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics*. (Stanford, CA: Stanford University Press, 1987).

¹⁴Robert Brannon, “The Male Sex-Role –And What It’s Done Lately”. İçinde, Robert Brannon & Deborah Sarah David (Der.) *The Forty-Nine Percent Majority* (Reading, MA: Addison-Wesley, 1976), 1-40.

¹⁵Burada yalnızca Amerikan erkekliğini tartışıyor olsam da ötekilerin bu kronik kararsızlığı ve erkekliği kanıtlama çabalarını batı toplumuna özgü kültürel ve iktisadi düzenlemeler bağlamında ele aldığının farkındayım. Yine de Calvin “erkeklerin kadın gibi olmaları” rezaletini şiddetle eleştirmişti ve başka sayısız kuramcı da erkekliğin kanıtlanmasının mekanizmalarını betimlemiştir. (Örneğin bkz. Victor J. Seidler, *Unreasonable Men: Masculinity and Social Theory*. (New York: Routledge, 1994).

¹⁶Geoffrey Gorer, *The American People: A Study in National Character*. (New York: Norton, 1964).

¹⁷Gorer, 56, 57.

¹⁸Kadınların yeterince kadınsı olup olmadıklarına dair kaygıları olmadığını savunmak istiyor değilim. Herhangi bir kadına agresif olarak adlandırılmak hakkında ne hissettiğini sorun; kadınlığı şüphe altında olduğu için kalbinde bir ürperti hissedecektir. (Günümüzde seksi iç çamaşırının kadınlar arasında popüler oluşunun, onlara –erkek stillerini taklit eden- kurumsal iş kıyafetlerinin altında hala kadın olduklarını anımsamalarını sağlamasından kaynaklandığına inanıyorum.) Fakat kadınların bu konudaki hisseleri o denli büyük değildir ve onlar kendi kimliklerini tanımlamada erkeklerinkinden daha geniş bir özgürlük alanına sahiptirler. Bunlar cinsiyetçiliğin ironileridir: İktidar sahipleri, iktidarı olmayanlardan daha dar bir seçenek yelpazesine sahiptirler çünkü iktidarı olmayanlar ayrıca iktidar sahiplerini taklit ederek paçayı kurtarabilirler. Hatta sevimlilik ve incelikle yapılırsa –yani tehdit edici olmadığında- statüyü artırıcı bile olabilir. İktidar sahibi için, iktidarı olmayanlar gibi davranmaya dair en küçük ipucu bile itibarını yitirmek anlamına gelir.

¹⁹Çevirmen notu: Kimmel, annesi gibi biriyle evlenmek isteyen bir adamın anlatıldığı “I Want A Girl (Just Like The Girl That Married Dear Old Dad)” adlı şarkıyı kastediyor.

²⁰Bu gibi gözlemler, gazeteci Heywood Broun’u feminizme yönelik saldırıların birçoğunun 1.70m’den daha kısa boylu erkeklerden geldiğini vurgulamaya itmiştir: “Fiziksel büyüklüğü ne olursa olsun, kendi erkekliğine ve yaşam ile ilişkisine yönelik güven duyan erkek, karşı cinse nadiren kin besler”. (aktaran Lillian Symes, “The New Masculinism”. *Harper’s Monthly*, 161, January, 1930, 139).

²¹David Leverenz, “The Last Real Man In America: From Natty Bumppo To Batman”. *American Literary Review* 3, (1991): 769.

²²Kenneth Henroian Wayne, *Building the Young Man*. (Chicago: A. C. McClurg, 1912), 18.

²³Sam Osherson, *Wrestling With Love: How Men Struggle With Intimacy, With Women, Children, Parents And Each Other*. (New York: Fawcett, 1992), 291.

²⁴Anna Freud ve Alfred Adler gibi Freud’un kimi izleyicileri bu önerilerin izinden gitmişlerdir. (özellikle bkz. Alfred Adler. *Cooperation Between the Sexes: Writings on Women, Love and Marriage, Sexuality and Its Disorders*, Der. & Çev. H. Ansbacher & R. Ansbacher, (New York: Jason Aronson, 1980)). Adler’in fikirleri üzerine kafa yorarken bana yardımcı olan Terry Kupers’a teşekkür borçluyum.

²⁵Gorer, 129.

²⁶Karl Marx ve Friedrich Engels, *The Communist Manifesto*. İçinde, *The Marx-Engels Reader*. Der. Robert Tucker (New York: Norton, 1848/1964), 11.

- ²⁷ Richard L. Woolfolk & Frank C. Richardson, *Sanity, Stress and Survival*. (New York: Signet, 1978), 57.
- ²⁸ Leverenz, David. "Manhood, Humiliation And Public Life: Some Stories". *Southwest Review*, 71, Fall. (1986): 451.
- ²⁹ Leverenz, "Manhood, Humiliation And Public Life", 455.
- ³⁰ Aktaran, E. Anthony Rotundo, *American Manhood: Transformations In Masculinity From The Revolution To The Modern Era*. (New York: Basic Books, 1993), 264.
- ³¹ Çevirmen notu: "Having a chip on one's shoulder" ifadesi birebir çevrildiğinde Türkçe'de yaklaşık olarak "birinin omzunda bir dal parçası bulundurması" anlamına geliyor. Burada ise döneme ait bir deyim olarak "kavgaya hazır olma" anlamında kullanılıyor.
- ³² bkz. Gorer, 1964, 38; Mead, 1965.
- ³³ Willard Gaylin, *The Male Ego*. (New York: Viking 1992), 32.
- ³⁴ V. Noble, (1992). "A Helping Hand From The Guys". İçinde, Kay Leigh Hagan, Der. *Women Respond To Men's Movement*. (San Francisco: HarperCollins, 1992), 105-106.
- ³⁵ Rupert Wilkinson, *American Tough: The Tough-Guy Tradition and American Character*. (New York: Harper & Row, 1986), 96
- ³⁶ David Savran, *Communists, Cowboys and Queers: The Politics Of Masculinity In The Work Of Arthur Miller And Tennessee Williams*. (Minneapolis: University Of Minnesota Press, 1992), 16.
- ³⁷ bkz. Michael Kaufman, *Cracking the Armour: Power, Pain and the Lives of Men*. (Toronto: Viking, 1993).
- ³⁸ Robert Bly, 1990.
- ³⁹ Robert Moore ve Douglas Gillette, 1991, 1992, 1993a, 1993b.
- ⁴⁰ Warren Farrell, 1986, 1993.
- ⁴¹ Sam Keen, 1991.
- ⁴² Aktaran *Newsweek*, s. 41.
- ⁴³ Bu imge, benim de katılmış olduğum Ekim 1991'de gerçekleştirilen First International Men's Conference, Austin, Texas'taki bir atölyede konuşan Warren Farrell'a aittir.
- ⁴⁴ Hannah Arendt, *On Revolution*. (New York: Viking, 1970), 44.
- ⁴⁵ Bu mitosınçacı rehabilitasyon organizasyonlarının bir eleştirisi için bkz. Michael S. Kimmel ve Michael Kaufman. "Weekend Warriors: The New Men's Movement". İçinde, *Theorizing Masculinities*, Harry Brod. ve Michael Kaufman. Der. 142-163. (Thousand Oaks: Sage, 1994).

Kaynakça

- Adler, Alfred. *Cooperation Between the Sexes: Writings on Women, Love and Marriage, Sexuality and Its Disorders*. Der. & Çev. H. Ansbacher & R. Ansbacher, New York: Jason Aronson, 1980.
- Arendt, Hannah. *On Revolution*. New York: Viking, 1970.
- Bly, Robert. *Iron John: A Book About Men*. Reading, MA: Addison-Wesley, 1990.
- Brannon, Robert. The Male Sex-Role –And What It’s Done Lately. İçinde, *The Forty-Nine Percent Majority*, Der. Robert Brannon & Deborah Sarah David, 1-40. Reading, MA: Addison-Wesley, 1976.
- Connell, Robert William. *Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics*. Stanford, CA: Stanford University Press, 1987.
- Farrell, Warren. *Why Men are the Way They Are*. New York: McGraw-Hill, 1990.
- The Myth of Male Power: Why Men are the Disposable Sex*. New York: Simon and Schuster, 2001.
- Freud, Sigmund. *New Introductory Lectures on Psychoanalysis*. Der. L. Strachey. New York: Norton, 1933/1966.
- Gaylin, Willard. *The Male Ego*. New York: Viking, 1992.
- Goffman, Erving. *Stigma*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1963.
- Gorer, Geoffrey. *The American People: A Study in National Character*. New York: Norton, 1964.
- Kaufman, Michael. *Cracking the Armour: Power, Pain and the Lives of Men*. Toronto: Viking, 1993.
- Keen, Sam. *Fire in The Belly*. New York: Bantam, 1991.
- Kimmel, Michael. S. *Manhood: The American Quest*. New York: HarperCollins (Yayın aşamasında)..
- Kimmel, Michael. S. ve Michael Kaufman. “Weekend Warriors: The New Men’s Movement”. İçinde, *Theorizing Masculinities*, Harry Brod. ve Michael Kaufman. Der. 142-163. Thousand Oaks: Sage, 1994.
- Leverenz, David. “Manhood, Humiliation And Public Life: Some Stories”. *Southwest Review*, 71, Fall, 1986.
- “The Last Real Man In America: From Natty Bumppo To Batman”. *American Literary Review*, 3, 1991.
- Marx, Karl ve Friedrich Engels. *The Communist Manifesto*. İçinde, *The Marx-Engels Reader*. Robert Tucker, Der. New York: Norton, 1848/1964.
- Mead, Margaret. *And Keep Your Powder Dry*. New York: William Morrow, 1965.
- Moore, Robert. ve Douglas Gillette King, *Warrior, Magician Lover*. New York: Harper Collins, 1991.
- The King Within: Accessing The King In Male Psyche*. New York: William Morrow, 1992.
- The Warrior Within: Accessing The Warrior In Male Psyche*. New York: William Morrow, 1993a.
- The Magician Within: Accessing The Magician In Male Psyche*. New York: William Morrow, 1993b.
- Noble, V. “A Helping Hand From The Guys”. İçinde, *Women Respond To Men’s Movement*, Kay Leigh Hagan, Der. San Francisco: HarperCollins, 1992.
- Osherson, Sam. *Wrestling With Love: How Men Struggle With Intimacy, With Women, Children, Parents And Each Other*. New York: Fawcett, 1992.
- Rotundo, E. Anthony. *American Manhood: Transformations In Masculinity From The Revolution To The Modern Era*. New York: Basic Books, 1993.

- Savran, David. *Communists, Cowboys and Queers: The Politics Of Masculinity In The Work Of Arthur Miller And Tennessee Williams*. Minneapolis: University Of Minnesota Press, 1992.
- Seidler, Victor J. *Unreasonable Men: Masculinity and Social Theory*. New York: Routledge, 1994.
- Symes, Lillian. "The New Masculinism". *Harper's Monthly*, 161, January, 1930.
- Tocqueville, Alexis de. *Democracy in America*. New York: Anchor, 1835/1967.
- Wayne, Kenneth Henroian. *Building the Young Man*. Chicago: A. C. McClurg, 1912.
- Weber, Max. *Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*. New York: Charles Scribner's, 1905/1966.
- "What Men Need is Men's Approval" *The New York Times*, s. C-11(3 Ocak 1993)..
- Wilkinson, Rupert. *American Tough: The Tough-Guy Tradition and American Character*. New York: Harper & Row, 1986.
- Woolfolk, Richard. L. ve Frank C. Richardson. *Sanity, Stress and Survival*. New York: Signet, 1978.